

Mārtiņš Jansons

ORCID 0000-0003-0330-4803

Piespiedu ietekmēšanas
līdzekļu piemērošanas
juridiskajām personām
krimināltiesiskā regulējuma
teorētiskās un praktiskās
problēmas

Promocijas darba kopsavilkums zinātnes doktora grāda
“zinātnes doktors (*Ph. D.*)” iegūšanai

Nozaru grupa – sociālās zinātnes

Nozare – tiesību zinātne

Apakšnozare – krimināltiesības

Rīga, 2026

Promocijas darbs izstrādāts Rīgas Stradiņa universitātē, Latvijā

Promocijas darba vadītājs:

Dr. iur. asociētais profesors **Aldis Lieljuksis**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Zinātniskais konsultants:

Ph. D. **Māris Leja**,
Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta senators

Oficiālie recenzenti:

Dr. iur. docente **Aldona Kipāne**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Dr. iur. profesors **Jānis Teivāns-Treinovskis**,
Daugavpils Universitāte, Latvija

Dr. iur. profesore **Nataliya Gutorova**,
Jaroslava Mudrā Nacionālā juridiskā universitāte
(*Yaroslav Mudryi National Law University*), Ukraina

Promocijas darba priekšsēdētājs:

Dr. iur. profesore **Sandra Kaija**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Promocijas padome:

Dr. iur. profesors **Uldis Ķinis**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Ph. D. docente **Aelita Zīle**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Dr. iur. docente **Aldona Kipāne**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Dr. iur. profesors **Jānis Grasis**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Promocijas darbs tiks aizstāvēts Tiesību zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē 2026. gada 28. augustā plkst. 15.00 Hipokrāta auditorijā, Dzirciema ielā 16, Rīgas Stradiņa universitātē.

Ar promocijas darbu var iepazīties RSU bibliotēkā un RSU tīmekļa vietnē:
<https://www.rsu.lv/promocijas-darbi>

Satura rādītājs

Darbā izmantotie saīsinājumi	4
Ievads	5
Darba novitāte.....	9
Darba mērķis.....	11
Darba uzdevumi.....	11
Pētījuma jautājumi.....	11
Promocijas darba rezultātu aprobācija.....	13
Promocijas darba struktūra	14
Nobeigums	15
Secinājumi	17
Priekšlikumi	25
Publikāciju un ziņojumu saraksts par promocijas darba tēmu.....	33
Literatūras un avotu saraksts	34

Darbā izmantotie saīsinājumi

ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
EP	Eiropas Padome
ES	Eiropas Savienība
ES Padome	Eiropas Savienības Padome
ES Parlaments	Eiropas Savienības Parlaments
EUROJUST	Eiropas Savienības Tiesu iestāžu sadarbības aģentūra krimināllietās
KCL	Komerclikums
KL	Krimināllikums
KPL	Kriminālprocesa likums
MONEYVAL	Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu ekspertu komiteja
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

Ievads

Attīstoties tautsaimniecībai brīvā tirgus apstākļos, arvien vairāk sastopamies ar jauniem izaicinājumiem noziedzības apkarošanā, jo īpaši noziedzīgiem nodarījumiem ekonomikā. Vienlaikus ar ekonomiku, attīstoties noziedzīgajai pasaulei un tās īstenotai noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas taktikai un metodēm, jo īpaši, izmantojot juridiskās personas noziedzīgu nodarījumu izdarīšanai, nolūkā fiziskām personām izvairīties no atbildības, aktuāla ir kļuvusi piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošana juridiskajām personām kriminālprocesā un ar to saistītās krimināltiesiskā regulējuma īpatnības un problemātika, kas traucē vai pat liedz sasniegt kriminālprocesa mērķi un novest to līdz taisnīgam krimināltiesisko attiecību regulējumam.

Iefiltrēšanās legālās uzņēmējdarbības struktūrās ļauj organizētajai noziedzībai palielināt savu varu un ietekmi. Tā atbalsta, slēpj vai veicina jebkādu noziedzīgu darbību un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Visā kriminālprocesa gaitā tiek ļaunprātīgi izmantoti dažādu nozaru juridiskie uzņēmumi, un bažas jo īpaši rada iekšējās informācijas ļaunprātīgas izmantošanas draudi.¹

Jau 2003. gada 29. septembrī Latvijas Republikā stājās spēkā Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) 2000. gada 15. novembra konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību. Šīs konvencijas 10. pantā “Juridisko personu atbildība” noteikts, ka katra dalībvalsts veic tādus saviem tiesību principiem atbilstošus nepieciešamos pasākumus, lai noteiktu juridisko personu atbildību par piedalīšanos smagos noziegumos, kuros iesaistīta kāda organizēta noziedzīga grupa, un par tiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas noteikti šīs konvencijas 5. pantā “Dalības (līdzdalības) kādā organizētā noziedzīgā grupā kriminalizēšana”, 6. pantā “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu kriminalizēšana”, 8. pantā “Korupcijas kriminalizēšana” un 23. pantā “Tiesvedības traucēšanas kriminalizēšana”.

Ievērojot dalībvalsts tiesību principus, juridisko personu atbildība var būt krimināla, civila vai administratīva. Šī atbildība neierobežo to fizisko personu kriminālatbildību, kas ir izdarījušas attiecīgos noziedzīgos nodarījumus. Katra dalībvalsts jo sevišķi nodrošina, lai tās juridiskās personas, kas tiek sauktas pie atbildības saskaņā ar šī panta noteikumiem, tiktu pakļautas efektīvām, proporcionālām un preventīvām kriminālām un citām sankcijām, ieskaitot naudas sodus.

Latvija 2005. gada 21. aprīlī, pieņemot KPL, kas stājās spēkā 2005. gada 1. oktobrī un 2005. gada 5. maijā KL redakcijā, kas stājās spēkā 2005. gada 1. oktobrī, faktiski ir implementējusi nacionālajā tiesiskajā regulējumā konvencijas 10. pantā norādīto, pakļaujot

¹ *EUROPOL ES bīstamāko noziedzīgo tīklu atklāšana – Kopsavilkums*. 2025. Pieejams: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA%202025%20-%20Kopsavilkums%20.pdf> [sk. 01.10.2025.]

kriminālām sankcijām juridiskās personas par to interesēs, labā vai nepienācīgas kontroles vai pārraudzības rezultātā fiziskas personas izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem.

Krimināltiesiskais regulējums attiecībā uz piespiedu līdzekļu piemērošu juridiskajām personām KL un KPL tiek pilnveidots, lai piespiedu līdzekļu piemērošana kļūtu efektīvāka, tomēr konstatējams, ka Latvijas krimināltiesiskajā regulējumā joprojām pastāv nepilnības attiecībā uz juridisko personu loka un definīciju trūkumu, normu nepietiekamu imperativitāti, būtisku jēdzienu nenoteiktību, sankciju sistēmas ierobežotību, publisko tiesību juridisko personu izslēgšanu no atbildības tvēruma, krimināltiesiskā regulējuma trūkumu uzņēmuma pārejas gadījumā, procesuālajiem ierobežojumiem un metodisko vadlīniju neesamību. Tas apgrūtina efektīvu un starptautiskajiem standartiem atbilstošu piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām, ko apliecina neliels skaits uzsākto procesu par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajām personām. Gan vēsturiski, gan šobrīd uz to vēršas uzmanību arī starptautiskās organizācijas – Eiropas Padomes (EP) MONEYVAL un OECD, jo īpaši naudas atmazgāšanas gadījumos.

OECD Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupa (turpmāk – Darba grupa) 2019. gada oktobrī apstiprināja Latvijas 3. fāzes novērtēšanas ziņojumu (turpmāk – 3. fāzes ziņojums) par Latvijas normatīvo aktu atbilstību OECD 1997. gada 21. novembra konvencijas par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos un ar to saistīto rekomendāciju prasībām, kā arī par noteikto prasību izpildi attiecībā uz ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos, izmeklēšanas, prokuratūras un tiesas iestāžu spējas izmeklēt un iztiesāt šādus noziedzīgos nodarījumus, par amatpersonu un sabiedrības informētības līmeni par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas negatīvajām sekām un par paveikto noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā un apkarošanā. Viens no jautājumiem, kuru Darba grupa aktualizēja 3. fāzes ziņojumā, ir juridisko personu atbildības par noziedzīgiem nodarījumiem tiesiskā regulējuma efektīva piemērošana, īpaši uzsverot jurisdikcijas aspektus attiecībā uz tiem noziedzīgiem nodarījumiem, kurus juridiskās personas labā, interesēs vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā izdarījusi fiziskā persona. Darba grupa, izvērtējot ārvalstu amatpersonu kukuļošanas gadījumu izmeklēšanu Latvijā, konstatēja vairākas nepilnības KL un KPL normu piemērošanā. Proti, vairākos gadījumos netika noteikta Latvijas kriminālā jurisdikcija, ne balstoties uz teritoriālo principu, ne balstoties uz nacionalitātes principu, kā rezultātā vairākās ārvalstu amatpersonu kukuļošanas lietās, kurās saskaņā ar ārvalstu spriedumiem Latvijas finanšu iestādes un Latvijā reģistrēti čaulu uzņēmumi atbalstīja ārvalstu amatpersonu kukuļošanu, pildot starpnieka lomu kukuļa nodošanā, Latvijā netika sauktas pie atbildības. Papildus Darba grupa konstatēja, ka divos gadījumos Latvijā uzsāka procesu

piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu juridiskajai personai tikai pēc tam, kad fiziskā persona, kura bija izdarījusi noziedzīgu nodarījumu tās interesēs, tika notiesāta ārvalstīs.²

Latvija ir pievienojusies virknei starptautisko tiesību aktu, tajā skaitā ES konvencijām un direktīvām un EP konvencijām, kas krimināltiesību jomā paredz juridisko personu atbildības noteikšanas pienākumu par noziedzīgu nodarījumu, kas izdarīts juridiskās personas interesēs, labā vai pārraudzības vai kontroles trūkuma dēļ, piemēram: EP konvencijai par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju, EP konvencijai par cīņu pret cilvēku tirdzniecību, EP konvencijai par kibernetiskajiem, EP krimināltiesību pretkorupcijas konvencijai, EP konvencijai par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar kultūras vērtībām, ES Parlamenta un ES Padomes direktīvai Nr. 2008/99/EK par vides krimināltiesisko aizsardzību, ES Parlamenta un ES Padomes direktīvai Nr. 2014/62/ES par eiro un citu valūtu krimināltiesisko aizsardzību pret viltošanu un ar ko aizstāj ES Padomes pamatlēmumu Nr. 2000/383/TI, ES Parlamenta un ES Padomes direktīvai Nr. 2017/1371 par cīņu pret krāpšanu, kas skar ES finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības, ES Parlamenta un ES Padomes direktīvai Nr. 2018/1673 par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu ar krimināltiesībām u. c., kā arī daļēji ieviesusi tās, nacionālajā krimināltiesiskajā regulējumā ietverot KL un KPL gan materiālas, gan procesuālas tiesību normas, kas piemērojamas procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajām personām.³

KL 70.¹ pantā noteikts, ka par šā likuma sevišķajā daļā paredzētu noziedzīgu nodarījumu privāto tiesību juridiskajai personai, tai skaitā valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrībai, kā arī personālsabiedrībai, tiesa vai likumā paredzētajos gadījumos prokurors var piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekli, ja nodarījumu juridiskās personas interesēs, šīs personas labā vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā izdarījusi fiziskā persona, rīkodamās individuāli vai kā attiecīgās juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis:

1) balstoties uz tiesībām pārstāvēt juridisko personu vai darboties tās uzdevumā;

² OECD. 10.10.2019. Implementing the OECD anti-bribery convention. Phase 3 report: Latvia [Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupas Latvijas 3. fāzes novērtēšanas ziņojums par Latvijas normatīvo aktu atbilstību OECD 1997. gada 21. novembra Konvencijai par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos un ar to saistīto rekomendāciju prasībām, kā arī par noteikto prasību izpildi attiecībā uz ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos, izmeklēšanas, prokuratūras un tiesas iestāžu spējas izmeklēt un iztiesāt šādus noziedzīgos nodarījumus, par amatpersonu un sabiedrības informētības līmeni par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas negatīvajām sekām un par paveikto noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā un apkarošanā]. Pieejams: https://www.oecd.org/en/publications/implementing-the-oecd-anti-bribery-convention-phase-3-report-latvia_1c922a23-en.html [sk. 02.08.2024.]

³ Jansons, M. 2022. Topicalities in coercive measures application process to legal entities in criminal proceedings in the Republic of Latvia [Aktualitātes piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas procesā juridiskām personām kriminālprocesā Latvijas Republikā]. Rīga: RSU, *Socrates*, 3 (24), 78–90. Pieejams: <https://doi.org/10.25143/socr.24.2022.3> [sk. 20.08.2025.]

2) balstoties uz tiesībām pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā;

3) īstenodama kontroli juridiskās personas ietvaros.

No iepriekš norādītā konstatējams, ka tiesību normas, kas paredz nodrošināt juridisku personu saukšanu pie atbildības par noziedzīgiem nodarījumiem, kurus to labā ir veikusi fiziska persona, kā arī, kad pārraudzības vai kontroles trūkums ir ļāvis fiziskai personai izdarīt noziedzīgu nodarījumu, ir standarta tiesību normas EP konvencijās un ES direktīvās, kas nosaka pienākumu kriminalizēt noteiktus nodarījumus un paredzēt par tiem juridisko personu atbildību, kas ir arī ticis ieviests nacionālajā krimināltiesiskajā regulējumā. Tomēr, pēc autora domām, šobrīd spēkā esošais krimināltiesiskais regulējums ir nepilnīgs. Nepilnības krimināltiesiskajā regulējumā saistītas ar procesa par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas juridiskajai personai pieņemumu, ka noziedzīgs nodarījums izdarīts juridiskās personas interesēs, labā, vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā piemērošanas problemātiku, neiespējamību piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekļus noteiktām juridiskajām personām, pārāk vispārīgu kritēriju esamību piespiedu ietekmēšanas līdzekļa – naudas piedziņa – piemērošanai, kā arī tiesiskā regulējuma trūkumu, kas ļauj juridiskajām personām izvairīties no piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas, piemēram, uzņēmumu pārejas gadījumos u. c. Tāpat arī nepilnības tiesiskajā regulējumā apliecina fakts, ka Latvija savā krimināltiesiskajā regulējumā nav implementējusi ANO 1999. gada 9. decembra konvencijas par cīņu pret terorisma finansēšanu⁴ 5. panta pirmajā daļā noteikto, ko Saeima ir ratificējusi un kas ir stājusies spēkā 2002. gada 14. decembrī, proti, Latvija krimināltiesiskajā regulējumā nav paredzējusi iespēju piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekļus juridiskām personām, kas atrodas tās teritorijā vai ir organizēta saskaņā ar tās normatīvajiem aktiem, kad kāda persona, kas ir atbildīga par šīs juridiskās personas vadību vai kontroli, atrodoties šajā amatā, ir izdarījusi kādu no konvencijas par cīņu pret terorisma finansēšanu 2. pantā minētajiem noziedzīgiem nodarījumiem.⁵

⁴ 1999. gada 9. decembra Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencija par cīņu pret terorisma finansēšanu. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1419> [sk. 12.03.2023.]

⁵ Jansons, M. 2023. Proving the involvement of legal entities – credit institutions – in “stand-alone” money-laundering cases [Juridisko personu – kredītiestāžu – iesaistes pierādīšana autonomās naudas atmazgāšanas lietās]. Rīga: RSU, *Socrates*, 1–27. Pieejams: <https://doi.org/10.25143/socr.27.2023.3.27-36> [sk. 20.08.2025.]

Autora viedokli par nepilnībām krimināltiesiskajā regulējumā un tā piemērošanas problemātiku apstiprina arī fakts, ka Darba grupa ir secinājusi,⁶ ka Latvijā ir ļoti neliela tiesu prakse attiecībā uz piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajām personām.

Līdzīgus secinājumus 2018. gadā un 2025. gadā izdarīja MONEYVAL Latvijas 5. kārtas un 6. kārtas novērtēšanas procesā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas tehnisko atbilstību Finanšu darījumu darba grupas rekomendācijām, kā arī par minētās sistēmas efektivitāti. MONEYVAL 2018. gada ziņojumā secināts, ka procesu par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajām personām trūkums par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju norāda uz to, ka šajā jomā Latvija ir sasniegusi viduvēju efektivitāti un ir nepieciešami būtiski uzlabojumi.⁷ Lai gan kopš iepriekšējā MONEYVAL novērtējuma ir pagājuši vairāk nekā 6 gadi, arī MONEYVAL Latvijas 6. kārtas novērtēšana procesā⁸ vērsta uzmanība uz joprojām esošo procesu trūkumu lietās par “naudas atmazgāšanu”, kas jo īpaši norāda uz krimināltiesiskā regulējuma un tā piemērošanas problemātiku šajā jomā.

Darba novitāte

Promocijas darba zinātnisko novitāti rada apstākļi, ka Latvijas tiesību zinātnē līdz šim nav veikts sistemātisks, visaptverošs pētījums, kas būtu veltīts juridisko personu krimināltiesiskajai atbildībai kā patstāvīgam tiesību institūtam, īpaši analizējot procesu par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām gan materiāltiesiskajā, gan kriminālprocesuālajā aspektā.

Līdzšinējā doktrīnā juridisko personu krimināltiesiskās atbildības un juridiskajām personām piemērojamo piespiedu ietekmēšanas līdzekļu jautājumi aplūkoti fragmentāri, atsevišķu darbu līmenī, piemēram, promocijas darba “Vainas institūts krimināltiesībās un tā nozīme noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijā” 5. nodaļā (2012), monogrāfijā “Juridisko personu

⁶ OECD. 10.10.2019. Implementing the OECD anti-bribery convention. Phase 3 report: Latvia [Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupas Latvijas 3. fāzes novērtēšanas ziņojums par Latvijas normatīvo aktu atbilstību OECD 1997. gada 21. novembra Konvencijai par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos un ar to saistīto rekomendāciju prasībām, kā arī par noteikto prasību izpildi attiecībā uz ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos, izmeklēšanas, prokuratūras un tiesas iestāžu spējas izmeklēt un iztiesāt šādus noziedzīgos nodarījumus, par amatpersonu un sabiedrības informētības līmeni par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas negatīvajām sekām un par paveikto noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā un apkarošanā]. Pieejams: https://www.oecd.org/en/publications/implementing-the-oecd-anti-bribery-convention-phase-3-report-latvia_1c922a23-en.html [sk. 02.08.2024.]

⁷ Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu ekspertu komitejas (MONEYVAL) Latvijas 5. kārtas novērtēšanas 2018. gada 23. augusta ziņojums. Pieejams: https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Moneyval%20zi%C5%86ojumi/MONEYVAL20188_5th-Round_MER-Latvia_LV.pdf [sk. 22.10.2024.]

⁸ Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Īpaši pilnvarotu prokuroru nodaļas prokurora Mārtiņa Jansona 2025. gada 13. jūnija ziņojums par MONEYVAL Latvijas 6. kārtas novērtēšanas procesu (nepublicēts materiāls).

publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi” (2018), kā arī atsevišķās publikācijās: “Juridiskajām personām piemērojamo krimināltiesisko piespiedu ietekmēšanas līdzekļu juridiskā daba” (2013), “Jēdziena “intereses” interpretācija krimināltiesību normās” (2015), “Piespiedu ietekmēšanas līdzekļu juridiskām personām piemērošanas process un tā aktuālās problēmas Latvijas kriminālprocesā” (2015), “Krimināltiesiskie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi juridiskajām personām, to piemērošanas process un tā aktuālās problēmas Latvijas kriminālprocesā. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība” (2018), “Juridisko personu nevainīguma prezumpcija kriminālprocesā. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība: aktualitātes, problēmas un iespējamie risinājumi” (2018), “Apsūdzības ekvivalents procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu juridiskajai personai” (2021). Šajos darbos pētīta juridisko personu krimināltiesiskās atbildības ieviešanas problemātika, krimināltiesisko piespiedu ietekmēšanas līdzekļu juridiskā daba un piemērošanas process, vainas jeb vainīguma interpretācija, kā arī citi jautājumi, tomēr neveidojot vienotu teorētisku ietvaru Latvijas krimināltiesību sistēmā. Tāpat darba zinātnisko novitāti rada arī promocijas darbā izdarītie secinājumi un sagatavotie priekšlikumi KL un KPL pilnveidošanai attiecībā uz piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu, vērsti uz KL un KPL pilnveidošanu, lai paplašinātu juridisko personu atbildības tvērumu, ieviestu skaidras definīcijas un imperatīvus pienākumus, nodrošinātu autonomu atbildību un atbildības pāreju uzņēmuma pārejas (reorganizācijas) gadījumos, pilnveidotu sankciju sistēmu un procesuālās garantijas, lai nodrošinātu vienotu un efektīvu KL un KPL normu piemērošanas praksi, lai veicinātu izpratni par procesu par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām un šo procesa skaita pieaugumu, nodrošinot efektīvu tiesisko attiecību realizāciju. Disertācija ir pabeigts pētījums par tiesību institūtu – piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošana juridiskām personām; tas balstīts uz juridiskās literatūras, vēsturiskā un spēkā esošā tiesiskā regulējuma un gan nacionālās, gan ārvalstu tiesu prakses izpēti.

Disertācijas zinātnisko un teorētisko nozīmīgumu pamato procesa par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām tiesiskā regulējuma būtības atklāšana, jēdzienu satura un izpratnes noskaidrošana, kā arī gan praktisko, gan teorētisko problēmu apzināšana un analīze.

Disertācijā norādītais dod iespēju galvenokārt tiesību normu piemērotājam un arī jebkurai citai personai visaptveroši un pilnīgi izprast tiesību institūta – procesa par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām – būtību un saturu, palīdzēt izprast tiesību normu jēgu un piemērošanas problemātiskos aspektus, izprast juridisko personu, to pārstāvju un aizstāvju tiesības, kā arī juridisko personu iesaistes noziedzīgos nodarījumos ietekmējošos faktoros. Radot padziļinātu izpratni tiesību piemērotājiem par šo procesu,

disertācija dod iespēju noteiktos faktiskos un juridiskos apstākļos tiesību piemērotājiem īstenot vienveidīgu tiesību normu piemērošanu.

Darba mērķis

Veikt procesa par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajām personām krimināltiesiskā un kriminālprocesuālā regulējuma analīzi, izzināt ar tā piemērošanu saistītās teorētiskās un praktiskās problēmas un attīstīt juridisko personu krimināltiesiskās atbildības teorētisko izpratni Latvijā. Pamatojoties uz pētnieciskajā darbā gūtajām jaunajām zināšanām, izstrādāt teorētisko pamatu un priekšlikumus nacionālo tiesību normu tālākai pilnveidošanai.

Darba uzdevumi

Promocijas darba mērķa sasniegšanai izvirzīti šādi uzdevumi:

1. Raksturot juridiskās personas krimināltiesiskās atbildības teorētiskos pamatus, tās vietu valsts piespiedu ietekmēšanas līdzekļu sistēmā un analizēt starptautisko, Eiropas Savienības un nacionālo tiesisko regulējumu, identificējot būtiskākās attīstības tendences un ietekmējošos faktorus juridisko personu iesaistei noziedzīgos nodarījumos.
2. Izzināt un izvērtēt piespiedu ietekmēšanas līdzekļu juridiskām personām materiāltiesisko regulējumu, analizējot to piemērošanas pamatu, tiesisko saikni ar fizisko personu, procesa uzsākšanas priekšnoteikumus, kā arī identificējot galvenās problēmas, tostarp juridisko personu pēctecības un atbildības jautājumus uzņēmuma pārejas gadījumos.
3. Analizēt kriminālprocesuālo regulējumu procesos par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām, izvērtējot tiesvedības īpatnības, procesuālo garantiju nodrošinājumu, mantas aresta piemērošanu un piespiedu ietekmēšanas līdzekļu izvēles kritērijus.

Pētījuma jautājumi

1. Kādi ir juridisko personu krimināltiesiskās atbildības teorētiskie pamati, un kā tie izpaužas Latvijas krimināltiesiskajā un kriminālprocesuālajā regulējumā?
2. Kādas ir Latvijas un atsevišķu Eiropas Savienības dalībvalstu juridisko personu krimināltiesiskās atbildības regulējuma līdzības un atšķirības piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanā?
3. Kādi ir piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas juridiskajām personām galvenie problēmaspekti, un kādi ir iespējamie risinājumi to pilnveidošanai?

Pētījuma objekts – krimināltiesiskas un kriminālprocesuālas attiecības, kas veidojas starp krimināltiesību normu piemērotājiem un juridiskām personām piespiedu ietekmēšanas līdzekļu juridiskām personām piemērošanā.

Pētījuma priekšmets – krimināltiesiskais un kriminālprocesuālais regulējums, kas reglamentē piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām.

Metodes – promocijas darba izstrādē lietotas šādas zinātniskās pētniecības metodes: analītiskā metode, salīdzinošā pētniecības metode, kvantitatīvā pētījuma metode – aptauja, kvalitatīvā pētījuma metode – gadījuma analīze, intervija.

Analītiskā metode lietota, pētot un analizējot starptautiskos un nacionālos tiesību aktus, Latvijas un ārvalstu tiesu praksi, judikatūras, tiesību doktrīnas un citus pieejamos juridiskās prakses materiālus. Analīze ir darbā veikto vērtējumu, secinājumu un priekšlikumu pamatā.

Salīdzināmā pētniecības metode izmantota, lai noskaidrotu un izvērtētu kriminālprocesuālo piespiedu ietekmēšanas līdzekļu juridiskām personām institūta mijiedarbību ar tiesību sistēmu kopumā, salīdzinot tiesību aktus, tiesu praksi un citus materiālus.

Kvantitatīvā pētījuma metode – aptauja lietota, lai iegūtu ziņas par procesa norisi ārvalstīs.

Kvalitatīvā pētījuma metode – gadījuma analīze, intervija lietota, lai apzinātu praksē pastāvošo problemātiku un citu valstu praksi.

Monogrāfiskā metode (monogrāfijas metode) izmantota, lai izpētītu juridiskās personas krimināltiesiskās atbildības aspektus Latvijā un ārvalstīs, analizējot tiesību doktrīnu, normatīvos aktus, judikatūru un tiesību piemērošanas praksi.

Tiesību normu interpretēšana un analīze, lai noskaidrotu krimināltiesisko aktu jēgu, mērķus un uzdevumus, kā arī interpretētu citus darba gaitā izmantotos materiālus saistībā ar piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajām personām, veikta ar gramatisko, vēsturisko, sistēmisko un teleoloģisko tulkošanas metodi, proti:

Gramatiskā (filoloģiskā) metode izmantota, lai noskaidrotu tiesību normu jēgu no valodnieciskā viedokļa, skaidrota vārdu un jēdzienu izpratne un to lietojums piespiedu ietekmēšanas līdzekļu juridiskām personām piemērošanai.

Vēsturiskā metode lietota, lai noskaidrotu tiesību normu jēgu, ņemot vērā apstākļus uz kuriem pamatojoties tiesību normas ir radītas. Ar vēsturiskās metodes palīdzību tika noskaidroti un izvērtēti krimināltiesiskā un kriminālprocesuālā regulējumā veikto izmaiņu iemesli saistībā ar piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām.

Sistēmiskā metode lietota, lai noskaidrotu tiesību normu jēgu saistībā ar citām tiesību normām citās tiesību apakšnozarēs, kurās tiek izmantoti tādi paši jēdzieni, kā piemērojot piespiedu ietekmēšanas līdzekļus juridiskām personām.

Teleoloģiskā (jēgas un mērķa) metode lietota, lai noskaidrotu tiesību normu jēgu, pamatojoties uz lietderīgu un taisnīgu mērķi, kas ar attiecīgajām tiesību normām ir jāsasniedz.

Promocijas darba rezultātu aprobācija

Promocijas darba rezultāti ir aprobēti gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī, autoram ziņojot par pētījuma atziņām zinātniskajās konferencēs un profesionālajās diskusijās/semināros, gan Latvijā, gan ārvalstīs. Ar mutiskiem ziņojumiem autors ir uzstājies starptautiskās zinātniski praktiskajās konferencēs, tādējādi nodrošinot pētījuma rezultātu pārbaudi profesionālajā vidē un to atbilstību aktuālajai tiesību piemērošanas praksei.

Par promocijas darba tēmu autoram ir trīs zinātniskās publikācijas, kas publicētas starptautiski recenzētā zinātniskajā žurnālā (ERIH+), aptverot būtiskus juridisko personu kriminālatbildības un piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas aspektus, tostarp pierādīšanas problemātiku un noziedzīgu nodarījumu ietekmējošos faktorus.

Papildus zinātniskajai darbībai promocijas darba rezultātu aprobāciju būtiski stiprina autora pedagoģiskā darbība un profesionālā pieredze. Autors ir iesaistīts studiju procesā un profesionālajā tālākizglītībā⁹, vadot lekcijas un seminārus gan augstākās izglītības iestādēs, gan tiesībsargājošo iestāžu un tiesu varas iestāžu mācību centros Latvijā, kā arī starptautiskajās tiesībsargājošo un tiesu varas pārstāvju apmācībās saistībā ar autora amata pienākumu izpildi.

Šī pedagoģiskā un praktiskā darbība Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūrā, veicot pirmstiesas izmeklēšanas uzraudzību, kriminālvajāšanu, valsts apsūdzības uzturēšanu, amatā vai nākamā amatā augstāka prokurora funkcijas kriminālprocesos un pildot koordinējošā prokurora funkcijas valstī procesos par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām, pārstāvēt Ģenerālprokuratūru starpinstitūciju un starptautiskās darba grupās (piemēram, EUROJUST, EP), kā arī pārstāvēt Ģenerālprokuratūru MONEYVAL/FATF un OECD Latvijas novērtēšanas procesos, tajā skaitā jautājumos par procesu par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām, nodrošina nepārtrauktu teorētisko atziņu pārbaudi praksē un veicina pētījuma rezultātu integrēšanu profesionālajā vidē.

Tādējādi promocijas darba rezultāti ir aprobēti daudzdimensionāli – zinātniskajā, profesionālajā un pedagoģiskajā vidē, apliecinot to aktualitāti, praktisko nozīmi un ieguldījumu krimināltiesību attīstībā.

⁹ Piemēram, Rīgas Stradiņa universitātē, Valsts policijas koledžā, Ģenerālprokuratūrā, Latvijas Tiesnešu mācību centrā, Latvijas Maksātnespējas procesu administratoru asociācijā, Tālākizglītības mācību centrā pilsoniskai sabiedrībai u.c.

Promocijas darba struktūra

Promocijas darbu veido ievads, trīs nodaļas ar apakšnodaļām, kuru uzdevums ir vispusīgi aptvert un atklāt piespiedu ietekmēšanas līdzekļu juridiskām personām tiesiskā regulējuma būtību, un nobeigums ar izpētes gaitā konstatētajiem secinājumiem un priekšlikumiem materiālo un procesuālo normu pilnveidei.

Pirmajā nodaļā apskatīts juridiskās personas jēdziens, tā rašanās un attīstība Latvijā, analizēti starptautiskie un nacionālie tiesību akti, juridisko personu iesaistes noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā ietekmējošie faktori, kā arī juridisko personu krimināltiesiskās atbildības – piespiedu ietekmēšanas līdzekļu juridiskām personām rašanās un galvenās tās iezīmes Latvijas Republikā un ārvalstīs, galvenokārt Igaunijā, Lietuvā un Beļģijā.

Otrajā nodaļā analizēti tiesību institūta materiāltiesiskie aspekti, piespiedu ietekmēšanas līdzekļu materiāltiesiskais pamats, tiesiskā saikne ar fizisko personu, pirmstiesas procesa pabeigšanas veidi un īpatnības, kā arī juridiskās personas kā saistību pārņēmējas tiesiskā statusa un atbildība uzņēmuma pārejas gadījumā.

Trešajā nodaļā pētīti piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas juridiskajām personām kriminālprocesuālie aspekti un tiesvedības īpatnības, tajā skaitā aplūkojot aresta uzlikšanas juridiskās personas mantai īpatnības, juridiskās personas pārstāvja un aizstāvja lomu, juridiskās personas tiesības aizstāvību, kā arī juridiskai personai piemērojamo piespiedu ietekmēšanas līdzekļu veidi, kritēriju piemērošanas problemātiskie aspekti.

Darbam pievienoti trīs pielikumi. Pirmajā pielikumā apkopota informācija par laika posmā no 2019. gada 1. janvāra līdz 2024. gada 31. decembrim pabeigtajiem pirmstiesas procesiem, kuros piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi juridiskajām personām, norādot gan šo procesu kopskaitu, gan sadalījumu pa prokuroriem. Otrs pielikums ietver Latvijai saistošo starptautisko tiesību aktu apkopojumu, kuros dalībvalstīm noteikts pienākums nodrošināt juridisko personu atbildības regulējuma izveidi vai pilnveidi. Savukārt trešajā pielikumā norādīti aptaujās un intervijās uzdotie jautājumi.

Nobeigums

Promocijas darba izstrādes rezultātā ir veikts visaptverošs un starpdisciplinārs pētījums par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas juridiskām personām krimināltiesiskā regulējuma teorētiskajām un praktiskajām problēmām Latvijas Republikā gan nacionālā, gan starptautiskā kontekstā. Darbā padziļināti analizēta gan tiesību normu attīstība un piemērošana, gan tiesību doktrīnas un tiesu prakses atziņas, kā arī salīdzinoši vērtēti ārvalstu regulējuma modeļi, lai noteiktu to piemērotību un pielāgojamību Latvijas tiesību sistēmai.

Pētījuma gaitā tika aplūkoti šādi jautājumi: juridiskās personas jēdziens, attīstība un vieta Latvijas tiesību sistēmā; juridisko personu krimināltiesiskās atbildības institūta vēsturiskā attīstība un ieviešanas pamatojums Latvijā un ārvalstīs; KL juridiskām personām paredzēto piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas pamats un to piemērošanas problemātika; pierādīšanas īpatnības procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām; piespiedu ietekmēšanas līdzekļu veidi, to piemērošanas kritēriji; procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām pabeigšanas veidi; juridisko personu atbildības piemērošanas šķēršļi, tostarp uzņēmuma pārejas gadījumos; starptautisko organizāciju rekomendācijas un kritiskie secinājumi par Latvijas tiesisko regulējumu un tā piemērošanas efektivitāti.

Pētījumā tika konstatēts, lai gan Latvija ir ieviesusi starptautiskajos tiesību aktos noteiktos pienākumus, paredzot iespēju piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekļus juridiskajām personām, tiesiskais regulējums joprojām ir nepilnīgs un praksē nereti neefektīvs. Pētījuma laikā identificēti galvenie trūkumi: pārāk vispārīgi kritēriji piespiedu ietekmēšanas līdzekļa naudas piedziņas piemērošanai, kas apgrūtina tiesu prakses vienveidību; ierobežota iespēja piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekļus juridiskām personām noteiktās situācijās, piemēram, uzņēmuma pārejas gadījumos; nepilnīga ANO 1999. gada konvencijas par cīņu pret terorisma finansēšanu prasību ieviešana; salīdzinoši maz procesu, kuros piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi juridiskām personām, it īpaši noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, kā arī korupcijas noziegumu jomā.

Pētījumā tika izvērtēts nacionālais tiesiskais regulējums salīdzinājumā ar Igaunijas, Lietuvas, Beļģijas un citu valstu pieredzi. Salīdzinošā analīze parādīja, ka citās jurisdikcijās bieži ir precīzāk noteikti juridiskās personas atbildības pamati un plašāks sankciju klāsts, tostarp reputācijas sankcija – sprieduma publicēšana.

Pētījuma mērķis ir sasniegts, visi izvirzītie uzdevumi ir izpildīti.

Uz pētījuma jautājumiem ir sniegtas pilnīgas atbildes, pamatojoties uz tiesību aktu, tiesu prakses, doktrīnas, empīrisku datu un salīdzinošās analīzes rezultātiem, proti:

1. Juridisko personu krimināltiesiskās atbildības teorētiskie pamati balstās uz atvasinātās atbildības, identifikācijas un korporatīvās atbildības teorijām, kas Latvijas krimināltiesiskajā regulējumā izpaužas kā piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošana juridiskajai personai par fiziskas personas izdarītu noziedzīgu nodarījumu juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā, savukārt kriminālprocesuālajā regulējumā – kā īpašs process juridiskajai personai ar specifiskām procesuālajām garantijām un tiesvedības īpatnībām.
2. Latvijas un atsevišķu Eiropas Savienības dalībvalstu regulējuma salīdzinošā analīze apliecina, ka visās izpētītajās valstīs pastāv juridisko personu atbildības institūts, tomēr atšķiras atbildības modeļi, sankciju sistēmas, procesuālās pieejas un atbildības tvērums, piemēram, Igaunijā un Beļģijā plašāk attīstīta autonomās juridisko personu atbildības pieeja, savukārt Latvijā regulējums joprojām saglabā izteiktu atvasinātās atbildības raksturu.
3. Galvenie problēmaspekti piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanā juridiskajām personām ir juridisko personu un būtisko jēdzienu definīciju trūkums, nepietiekama normu imperativitāte, sarežģīta tiesiskās saiknes ar fizisko personu pierādīšana, ierobežots sankciju tvērums, nepilnīgs regulējums uzņēmuma pārejas gadījumos, savukārt to pilnveidošanai nepieciešams precizēt KL un KPL normas, ieviest skaidras definīcijas un precizēt atbildības elementus, paplašināt juridisko personu atbildības tvērumu un nodrošināt efektīvāku un vienveidīgāku tiesību normu piemērošanu.

Iegūtie secinājumi un izstrādātie priekšlikumi var kalpot par pamatu likumdevēja, izmeklēšanas iestāžu, tiesu un prokuratūras darba pilnveidošanai, kā arī starptautisko saistību izpildes nodrošināšanai, tiesību normu pilnvērtīgai ieviešanai nacionālajā regulējumā.

Promocijas darbs ir nozīmīgs gan teorētiskajā, gan praktiskajā līmenī – tas sniedz padziļinātu izpratni par juridisko personu atbildības institūtu un piedāvā konkrētus risinājumus tiesiskā regulējuma piemērošanas efektivitātes paaugstināšanai.

Secinājumi

1. Latvijā trūkst vienotas, likumā nostiprinātas juridiskās personas definīcijas un tiesību doktrīnā nav panākta vienprātība par tās būtību. Šis apstāklis apgrūtina krimināltiesiskā regulējuma izstrādi, pilnveidi un piemērošanu praksē.
2. Latvijas modelis paredz piespiedu ietekmēšanas līdzekļus kā atsevišķu piespiedu ietekmēšanas līdzekļu kategoriju juridiskām personām, nevis kā pilnvērtīgus kriminālsodus. Juridiskās personas krimināltiesiskā atbildība Latvijā nav pilnībā autonoma, tā prasa pierādīt arī saikni ar konkrētas fiziskas personas noziedzīgu rīcību.
3. Latvijas krimināltiesību sistēmā juridiskā persona nav uzskatāma par noziedzīga nodarījuma subjektu. Lai gan Latvijā tieša kriminālatbildība juridiskām personām nav paredzēta, atvasinātā kriminālatbildība jeb process par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu juridiskai personai ar nelielām atšķirībām tomēr pilda juridisko personu sodīšanas funkcijas.
4. Vainas jēdziens nav piemērojams juridiskajām personām, jo tās nevar izrādīt psiholoģisku attieksmi pret noziedzīgu nodarījumu. Līdz ar to piespiedu līdzekļu piemērošanas juridiskajām personām pamatā ir ar tām saistītas fiziskas personas darbības.
5. Latvijas juridisko personu krimināltiesiskā atbildība balstās kombinētā modelī, kur dominē atvasinātās atbildības teorija, papildināta ar identifikācijas teorijas elementiem un organizatoriskās vainas principiem.
6. Juridiskās personas atbildība ir galvenokārt atvasināta no fiziskas personas nodarījuma, taču tiek ņemts vērā darbinieka statuss un ietekme uz lēmumu pieņemšanu, līdz ar to ne jebkura rīcība automātiski rada atbildību.
7. “Nepienācīgas pārraudzības vai kontroles” kritērijs ievieš organizatoriskās vainas aspektus, ļaujot saukt juridisko personu pie atbildības arī gadījumos, kad noziedzīgs nodarījums radies uzņēmuma iekšējo mehānismu nepietiekamības dēļ.
8. Latvijas regulējums atspoguļo pārejas posmu no tradicionālās individuālās vainas uz mūsdienīgu skatījumu, kur juridiskā persona tiek uzlūkota kā patstāvīgs tiesību subjekts ar organizatorisko atbildību.
9. Pierādīšana procesos par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām ir sarežģīta, jo papildus noziedzīgā nodarījuma sastāva konstatēšanai nepieciešams pierādīt, ka noziedzīgs nodarījums izdarīts juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai nepienācīgas kontroles rezultātā.
10. Procesos par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām pierādījumu iegūšana, to analīze un fiziskas personas izdarītā nozieguma saistības ar juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai nepienācīgas

kontroles rezultātā izdarīto noziegumu konstatēšana ir pietiekami sarežģīts process un prasa augstas profesionālās zināšanas. Latvijā nav specializēto prokuru šajā jomā, kā arī lielai daļai procesa virzītāju trūkst pietiekamas praktiskās pieredzes ar šiem procesiem un metodisko vadlīniju, kas atstāj negatīvu ietekmi uz uzsāktu procesu skaitu.

11. Starptautisko konvenciju prasību ieviešana Latvijā notikusi daļēji, lai gan ANO, OECD un EP konvenciju principi ir implementēti nacionālajā krimināltiesiskajā regulējumā, ANO 1999. gada konvencijas par cīņu pret terorisma finansēšanu 5. panta prasības pilnībā nav ieviestas, kas rada neatbilstību starptautiskajiem standartiem, jo šobrīd KL 12. pants neparedz autonomu juridiskās personas atbildību, bet gan tā ir saistāma ar juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas kontroles vai nepienācīgas pārraudzības rezultātā fiziskas personas izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. ANO konvencijas 5. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka katra dalībvalsts saskaņā ar saviem nacionālajiem tiesību principiem veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu juridiskās personas atbildību, ja kāda persona, kas ir atbildīga par juridiskās personas vadību vai kontroli, atrodas šajā amatā, izdara konvencijas 2. panta paredzēto noziedzīgo nodarījumu (t. i., terorisma finansēšanu). Terorisma finansēšanas, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, bruņotu konfliktu finansēšanas un citās lietās var būt situācijas, kad nav konstatējams neviens no piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas pamatiem, jo juridiskā persona tiek izmantota kā instruments šādu darbību veikšanai un to veic vienīgā uzņēmuma amatpersona.
12. ECT tiesu prakse apliecina, ka juridiskajai personai piemērojamo sankciju raksturs Eiropas Cilvēktiesību konvencijas izpratnē nosakāms pēc to faktiskās būtības, nevis nacionālās klasifikācijas. Līdz ar to Latvijas Krimināllikumā paredzētie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi uzskatāmi par krimināltiesiska rakstura sankcijām, kuru piemērošanā juridiskajām personām nodrošināmas visas Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. pantā paredzētās procesuālās garantijas. Laikposmā no 2019. gada 1. janvāra līdz 2024. gada 31. decembrim no 188 fiziskām personām inkriminētiem noziegumiem, kurus tās izdarījušas juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā, lielais vairums ir finanšu, ekonomiskie vai koruptīvie jeb tie saukti balto apkaklīšu noziedzīgie nodarījumi, kas veido aptuveni 94 % no visiem noziedzīgajiem nodarījumiem un faktiski ir saistīti ar ēnu ekonomiku.
13. Ēnu ekonomikas īpatsvars ir nozīmīgs un nemazinās pietiekami strauji. Latvijas ēnu ekonomikas apjoms ir būtiski augstāks nekā OECD vidējais rādītājs (12–15 %) un veido apmēram 20–26 % no IKP, kas norāda uz sistemātisku ekonomisko normu apiešanu arī juridisko personu līmenī.

14. Galvenie juridisko personu noziedzības virzītājspēki ir peļņas maksimizēšana un izmaksu samazināšana. Šie motīvi bieži dominē pār tiesiskumu un ētiku uzņēmējdarbības procesos.
15. Efektīva piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošana juridiskām personām ir viens no nozīmīgākajiem instrumentiem valsts kriminālpolitikas īstenošanā, jo tie spēj tieši ietekmēt finanšu un ekonomisko, kā arī korupcijas risku mazināšanos, nodrošināt ne tikai individuālu, bet arī vispārēju prevenciju. Juridisko personu atbildības mehānismi, ja tie tiek pienācīgi regulēti un konsekventi piemēroti, var būtiski samazināt uzņēmējdarbības vides kriminalizācijas riskus, palielināt uzņēmējdarbības caurspīdīgumu un veicināt tirgus dalībnieku savstarpēju godīgu konkurenci. Šāda atbildības īstenošana ir īpaši nozīmīga finanšu un ekonomisko noziegumu, kā arī korupcijas noziegumu kontekstā, kur nereti tieši juridiskās personas infrastruktūra, resursi un pārvaldības struktūra tiek izmantota noziedzīgu nodarījumu izdarīšanai vai atbalstīšanai.
16. KL nepieciešams skaidri nostiprināt, ka piespiedu ietekmēšanas līdzekļus var piemērot arī ārvalstī reģistrētai juridiskai personai par fiziskas personas izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti Latvijas Republikā ārvalsts juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā.
17. KL 70.¹ pants ir pilnvarojošs, nevis imperatīvs, norma, kas dod procesa virzītājam plašu rīcības brīvību, lemjot par procesa uzsākšanu, taču šī brīvība var radīt nevienveidīgu praksi.
18. Piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošana juridiskām personām ir efektīvs instruments tiesiskuma stiprināšanai un sabiedrības interešu aizsardzībai, taču tā piemērošana Latvijā ir mazskaitlīga, kas saistīts gan ar normu formulējuma elastīgumu, gan ar procesa uzsākšanas izvērtēšanas subjektīvo raksturu.
19. KL 70.¹ panta formulējums ir maināms no pilnvarojošs uz imperatīvu, lai nodrošinātu to, ka Latvija pienācīgi pilda starptautisko organizāciju izvirzītās prasības, nosakot, ka procesa virzītājam ir pienākums uzsākt procesu pret juridisko personu piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanai, ja ir pietiekams pamats uzskatīt, ka fiziskas personas izdarīts noziedzīgs nodarījums ir izdarīts juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā.
20. Visās trijās Baltijas valstīs valsts un pašvaldību iestādes netiek sauktas pie krimināltiesiskās atbildības.
21. Beļģijas pieeja juridisko personu kriminālatbildībai ir universāla un visaptveroša – tā attiecas uz jebkuru juridisko personu neatkarīgi no tā, vai tā ir privāto vai publisko tiesību juridiskā persona, ar noteiktiem izņēmumiem tikai attiecībā uz sodu piemērošanu publisko tiesību juridiskajām personām.

22. Beļģijā pret publisko tiesību juridiskajām personām var uzsākt kriminālprocesu, tomēr sods šādām personām netiek piemērots, bet gan konstatēta juridiskās personas vaina (vainīgums). Tas nodrošina iespēju noskaidrot, vai publisko tiesību juridiskā persona ir vainojama noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, un vienlaikus rada arī reputācijas risku gan pašai publisko tiesību juridiskai personai, gan tās vadošajām amatpersonām, darbiniekiem, vienlaikus neuzliekot finansiālu slogu, bet nodrošinot vispārpreventīvu funkciju.
23. Absolūta publisko tiesību juridisko personu imunitāte neatbilst mūsdienu juridisko personu kriminālatbildības attīstības tendencēm un rada nesodāmības risku gadījumos, kad noziedzīgi nodarījumi izdarīti valsts vai pašvaldību iestāžu interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības rezultātā, tādēļ publisko tiesību juridisko personu ierobežota saukšana pie krimināltiesiskās atbildības, piemērojot īpašu un samērīgu sankciju modeli – sprieduma vai prokurora priekšraksta publicēšanu, nav pretrunā atvasinātās atbildības, identifikācijas un organizatoriskās vainas teorijām.
24. Publisko tiesību juridisko personu ierobežota saukšana pie atbildības nav pretrunā juridisko personu identifikācijas, korporatīvās kultūras un organizatoriskās vainas teorijām, ja tiek ievērots samērīguma princips un specifisks sankciju modelis. Balstoties uz teorētiskām atziņām un izpētes materiāliem, ir radīts pamatojums tam, lai izstrādātu jaunu tiesisko regulējumu, paredzot krimināltiesisko atbildību arī publisko tiesību juridiskām personām.
25. Pētījumā pamatota atziņa, ka juridiskās personas reorganizācija vai jaunas juridiskās personas izveide pati par sevi nedrīkst izslēgt piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu, ja saglabājas faktiskā saimnieciskā turpinātība, kontrole vai organizatoriskā identitāte, turklāt atbildības pēctecība uzņēmumu pārejas gadījumos nav pretrunā atvasinātās atbildības, identifikācijas un organizatoriskās vainas teorijām. Atvasinātās atbildības, identifikācijas un korporatīvās kultūras teoriju kompleksā piemērošanā, kā arī izpētes materiālos ir rasts pamatojums tam, lai izstrādātu jaunu tiesisko regulējumu, paredzot kriminālatbildību uzņēmumu pārejas gadījumā.
26. Uzņēmuma pārejas gadījumos Lietuvā un Igaunijā tiesību normas un tiesu prakse pieļauj juridiskās personas kriminālatbildību, ja tiek saglabāta juridiskās personas vai tās tiesību un pienākumu pēctecība, piemēram, reorganizācijas gadījumā, vai ja uzņēmums tiek likvidēts un jaundibināts uzņēmums faktiski ir likvidētā uzņēmuma tiesību un saistību pārņēmējs.
27. Salīdzinošā perspektīva rāda, ka vairākās Eiropas jurisdikcijās, piemēram, Lietuvā, Igaunijā, Beļģijā, gan tiesību normās, gan judikatūrā ir nostiprināts princips par atbildības nepārtrauktību, ja pastāv saimnieciskās vienības faktiskā turpinātība – ekonomisko un organizatorisko elementu pārmantošana, vadības un patiesā labuma guvēju identitāte,

- tirgus pozīcijas, klientu un līgumu pāreja. Jaunas juridiskās personas dibināšana pati par sevi nav tiesisks šķērslis sankciju piemērošanai. Latvijā šādas saites trūkums starp sākotnējo un pēctecīgo (jaundibināto) juridisko personu ļauj izvairīties no piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas, pat ja reāli tiek turpināta identiska saimnieciskā darbība nolūkā gūt peļņu.
28. Lietuvas, Beļģijas un citu valstu pieredze apliecina, ka juridiskās atbildības nepārtrauktība ir iespējama, ja tiek pierādīta faktiskā ekonomiskā un operacionālā turpinātība starp sākotnējo un jaundibināto juridisko personu.
29. Latvijas krimināltiesiskajā regulējumā pastāv būtiska plaša attiecībā uz juridisko personu atbildības nepārtrauktību apzinātas uzņēmuma pārejas vai reorganizācijas gadījumā. Lai arī komerciesību uzņēmuma pārejas institūts, kas noteikts KCL 20. pantā, ir skaidri atzīts un piemērots civiltiesisko saistību pēctecībai, KPL trūkst tiešu normu un procesa algoritmu, kas ļautu konstatēt ekonomiskās un organizatoriskās identitātes turpinājumu un attiecīgi nodrošinātu piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērojamības iespēju. Praktiskās sekas ir divējādas – pirmkārt, uzņēmumi var apzināti mainīt juridisko formu, īpašnieku struktūru vai reorganizēties pirms procesa uzsākšanas un nodrošinājuma līdzekļu piemērošanas, lai izvairītos no procesa vai no sankciju piemērošanas, otrkārt, procesa virzītājs bieži paliek bez skaidra tiesiska pamata turpināt procesu pret jaundibināto (pārņemamo) subjektu, pat ja faktiski saglabājas tas pats uzņēmējdarbības veids, aktīvu kopums, vadība, klientu bāze.
30. Esošais tiesiskais regulējums Latvijā neparedz iespēju turpināt procesu pret jaundibinātu juridisko personu uzņēmuma pārejas gadījumā. KPL 377. panta 5.¹ punkts nosaka, ka juridiskās personas likvidācija ir pamats procesa izbeigšanai, neparedzot izvērtējumu, vai uzņēmuma aktīvi un būtiski darbības nodrošināšanas elementi nav pārgājuši citai personai ar mērķi izvairīties no piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas.
31. Atbilstoši krimināltiesiskajam regulējumam juridiskās personas likvidācija šobrīd automātiski noved pie procesa izbeigšanas, bez pienākuma izvērtēt iespējamu uzņēmuma pāreju, kas savukārt pazemina vispārējo prevenciju, jo uzņēmumu vadība saprot, ka ar formālu reorganizāciju (uzņēmuma likvidēšanu) var izvairīties no piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas juridiskām personām.
32. Kriminālprocesa efektivitātes princips ir īpaši svarīgs “čaulas uzņēmumu” gadījumā. Ja juridiskai personai vai uzņēmuma pārejas gadījumā jaundibinātai juridiskai personai nav aktīvu vai naudas līdzekļu, piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošana var nebūt iespējama vai ekonomiski pamatota, līdz ar to šādās situācijās jāizvērtē alternatīva –

- uzņēmuma darbības izbeigšanas iniciēšana, izmantojot KCL 314.¹ pantā nostiprinātos mehānismus.
33. KPL nepieciešams definēt uzņēmuma pārejas jēdzienu kriminālprocesuālajā kontekstā, kā arī ieviest Latvijas krimināltiesiskajā regulējumā procesuālos izņēmumus juridisko personu piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanai, nosakot, ka process var turpināties arī pret pārņemošo juridisko personu uzņēmuma pārejas gadījumā, ja uzņēmuma pāreja veikta nolūkā izvairīties no atbildības.
 34. Juridiskās personas pārstāvja aktīva līdzdalība un piekrišana procesa virzībai ir vēlama, bet ne obligāta, kas būtiski atšķiras no procesa pret fizisku personu, kur persona ir tieši atbildīga par nodarījumu, tomēr pirmstiesas kriminālprocesu nevar pabeigt, slēdzot vienošanos vai piemērojot prokurora priekšrakstu par sodu, ja juridiskās personas pārstāvis nepiedalās procesā, kas kavē procesa norisi.
 35. Pratināšanas noteikumi pārstāvjiem ir pretrunīgi interpretējami, jo pārstāvis saglabā savu statusu pat tad, kad sniedz liecības, taču viņam vienlaikus tiek piemēroti liecinieka pratināšanas noteikumi, tajā skaitā brīdinājums par atbildību par nepatiesām liecībām. Šī hibrīdpozīcija var radīt neskaidrības ar procesuālo statusu.
 36. Aizstāvja piedalīšanās ir obligāta tikai noteiktos iztiesāšanas gadījumos, bet pirmstiesas procesā juridiskā persona var nepiedalīties vispār, kas rada risku, ka aizstāvības tiesības paliek formālas, nevis reālas un efektīvas.
 37. Nepieciešama juridiskās personas pārstāvja obligāta iesaiste jau pirmstiesas procesa stadijā, lai veicinātu alternatīvo pirmstiesas procesu pabeigšanas veidu izmantošanu arī procesos par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām. Attīstīt praksi izmantot vienošanās institūtu arī juridisko personu procesos, īpaši tajos gadījumos, kad ir iespējams panākt samērīgu ietekmējošo līdzekli bez ilgstoša tiesvedības procesa, vienlaikus nodrošinot cietušā interešu ievērošanu.
 38. Naudas piedziņas apmēri kriminālprocesā ir nesamērīgi zemi salīdzinājumā ar administratīvajiem sodiem par konkurences noteikumu pārkāpumiem, tādējādi neveicinot atturošu iedarbību.
 39. Nepieciešams pilnveidot naudas piedziņas piemērošanas kritērijus KL. Līdzīgi kā konkurences tiesībās, noteikt, ka naudas piedziņas apmērs tiek saistīts ar juridiskās personas gada apgrozījumu vai peļņu, lai nodrošinātu samērīgu, bet atturošu efektu, atkarībā no noziedzīga nodarījuma smaguma.
 40. Sodu veidu, kuri piemērojami juridiskām personām Beļģijā, katalogs ir ievērojami plašāks nekā Latvijā – papildus Latvijā iespējamiem piespiedu ietekmēšanas līdzekļiem Beļģijas

- tiesiskais regulējums paredz arī struktūrvienību (filiāļu, pārstāvniecību) darbības izbeigšanu un reputācijas sodu jeb notiesājoša sprieduma publicēšanu.
41. Latvijā nav paredzēts tāds piespiedu ietekmēšanas līdzeklis kā struktūrvienību, filiāļu vai pārstāvniecību darbības izbeigšana vai sprieduma publicēšana. Sprieduma publicēšana par juridiskajām personām ir būtisks sankcijas instruments ar ļoti spēcīgu vispārējās prevencijas efektu, tas informē sabiedrību un tirgus dalībniekus par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa (ārvalstīs – par kriminālsoda) piemērošanu, mazinot iecietību pret noziedzīgu rīcību uzņēmējdarbībā un palielinot motivāciju citām juridiskām personām ieviest kontroles un pārraudzības mehānismu, lai novērstu to. Atšķirībā no vienreizējiem finansiāliem sodiem publicitātes radītās sekas (klientu un partneru uzticības kritums, investoru piesardzība, bankas *know your client* – *KYC* (pazīsti savu klientu) riska pieaugums) ir ilgstošas, tādēļ šis līdzeklis praksē bieži darbojas spēcīgāk par finansiāliem sodiem. Savukārt struktūrvienību, filiāļu vai pārstāvniecību darbības izbeigšana novērstu tiesiskā regulējuma nepilnību, kas saistīta ar ārvalstu komersantu filiāļu, pārstāvniecību likvidāciju, darbības izbeigšanu Latvijā, ja ārvalstī reģistrētas juridiskās personas filiāles, pārstāvniecības, kas reģistrēta Latvijā, interesēs, labā, nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā tiek izdarīts noziedzīgs nodarījums.
42. Nepieciešams jauns piespiedu ietekmēšanas līdzeklis – sprieduma publicēšana, kas ārvalstīs, piemēram, Beļģijā, Francijā, ir atzīts par efektīvu vispārējās prevencijas instrumentu, īpaši finanšu, ekonomiskajās un korupcijas noziegumu lietās, kā arī filiāļu, pārstāvniecību darbības piespiedu izbeigšana, kas paplašinātu piespiedu ietekmēšanas līdzekļu klāstu un novērstu nepilnību tiesiskajā regulējumā.
43. KPL 476. pants tieši neparedz tiesai tiesības izdalīt atsevišķā lietvedībā procesu pret juridisko personu tiesvedības stadijā. Esošais regulējums (KPL 439. panta trešā daļa) attiecas tikai uz pirmstiesas izmeklēšanu, un praksē tas rada situācijas, kad process pret juridisko personu tiek kavēts procesu pret fiziskām personām ieilgšanas dēļ.
44. KPL 368. pants par procesuālo izdevumu piedziņu neparedz to atlīdzināšanu vai piedziņu no juridiskām personām, kas ir subjekts procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām. Šī nepilnība tiesiskajā regulējumā rada situāciju, ka procesuālie izdevumi no juridiskām personām procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu netiek piedzīti.
45. Latvijā procesos par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām būtiska problēma ir vienotu metodoloģisko vadlīniju trūkums izmeklētājiem un prokuroriem par pieņemumu “interesēs”, “labā”, “nepienācīga pārraudzība” un “nepienācīga kontrole” interpretāciju, ziņām, kas ļauj konstatēt juridiskās personas saikni

- ar noziedzīgo nodarījumu, fiziskas un juridiskas personas saiknes konstatēšanu, pierādījumu iegūšanas un vērtēšanas standartiem, procesa taktikas izvēli, starpinstitutionālo sadarbību un procesuālās pēctecības atzīšanas kritērijiem, lai uzņēmuma pārejas gadījumā varētu turpināt procesu pret pēctecīgo subjektu.
46. KL nepieciešams skaidri definēt jēdzienus “juridiskās personas interesēs”, “juridiskās personas labā”, “nepienācīga pārraudzība”, “nepienācīga kontrole”.
47. Latvijas tiesu praksē juridisko personu piespiedu ietekmēšanas lietās novērojams būtisks fragmentārums, ko apstiprina arī Augstākās tiesas judikatūras trūkums. Tiesību normu retā piemērošana ir radījusi situāciju, ka tiesu praksē atziņu skaits ir ļoti ierobežots un esošie nolēmumi nenosedz visus būtiskākos problēmjautājumus, piemēram, uzņēmuma pārejas atzīšanu kriminālprocesā, reorganizācijas ietekmi uz procesa norisi, pieņemumu pamatu “interesēs”, “labā”, “nepienācīga pārraudzība” un “nepienācīga kontrole” ietvaru skaidrošanu u. c. Šī situācija ietekmē arī izmeklēšanas iestāžu un prokuratūras darbu – lēmumu pieņemšanas process kļūst piesardzīgāks un ilgāks, un sarežģītākos gadījumos procesa virzītāji izvēlas izvairīties no paredzamiem procesuālajiem strīdiem.
48. Juridisko personu krimināltiesiskās atbildības pilnvērtīga piemērošana ir ne tikai iekšpolitikas tiesību piemērošanas jautājums, bet arī nozīmīgs ārpolitikas un starptautisko ekonomisko attiecību faktors. Efektivitātes paaugstināšanai nepieciešama ne tikai tiesiskā regulējuma pilnveide un judikatūras attīstīšana, bet arī institucionālās kapacitātes stiprināšana, tostarp speciāli apmācītu izmeklētāju un prokuroru vienību izveide, kā arī detalizētu metodoloģisku materiālu ieviešana, lai nodrošinātu vienotu pieeju tiesību normu interpretācijā un piemērošanā.

Priekšlikumi

1. KL nepieciešams skaidri nostiprināt, ka piespiedu ietekmēšanas līdzekļus var piemērot arī ārvalstī reģistrētai juridiskai personai par fiziskas personas izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti Latvijas Republikā ārvalsts juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā, ne tikai Latvijas Republikā reģistrētām juridiskām personām.
 - Papildināt KL 4. pantu ar 1.² daļu šādā redakcijā: *“Piespiedu ietekmēšanas līdzekļus var piemērot arī ārvalstī reģistrētai juridiskai personai par fiziskas personas izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem Latvijas Republikā, ārvalsts juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā.”*
2. KL 12. panta un 70.¹ panta pirmās daļas normas formulējums ir maināms no pilnvarojša uz imperatīvu, lai nodrošinātu to, ka Latvija pienācīgi pilda starptautisko organizāciju izvirzītās prasības, nosakot, ka procesa virzītājam ir faktiski pienākums uzsākt procesu pret juridisko personu piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanai, ja ir pietiekams pamats uzskatīt, ka fiziskas personas izdarīts noziedzīgs nodarījums ir izdarīts juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā.
 - Izteikt KL 12. panta pirmo daļu šādā redakcijā: *“Par noziedzīgu nodarījumu, ko privāto tiesību juridiskās personas, tai skaitā valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrības, kā arī personālsabiedrības, interesēs, šīs personas labā vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā izdarījusi fiziskā persona, attiecīgā fiziskā persona saucama pie kriminālatbildības, bet juridiskajai personai piemērojami šajā likumā paredzētie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi.”*
 - Izteikt KL 70.¹ panta pirmo daļu šādā redakcijā: *“Par šā likuma sevišķajā daļā paredzētu noziedzīgu nodarījumu privāto tiesību juridiskajai personai, tai skaitā valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrībai, kā arī personālsabiedrībai, tiesa vai likumā paredzētajos gadījumos prokurors piemēro piespiedu ietekmēšanas līdzekli, ja nodarījumu juridiskās personas vārdā, šīs personas interesēs, labā vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā izdarījusi fiziskā persona, rīkodamās individuāli vai kā attiecīgās juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis:*
 - 1) balstoties uz tiesībām pārstāvēt juridisko personu vai darboties tās uzdevumā;
 - 2) balstoties uz tiesībām pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā;
 - 3) īstenodama kontroli juridiskās personas ietvaros.”
3. Nepieciešams papildināt KL ar definīcijām, ko ietver jēdzieni “privāto tiesību juridiskā persona”, “personālsabiedrība”, kā arī “valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrība”, lai

novērstu neskaidrības procesa par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajām personām subjekta statusa noteikšanā.

- Papildināt KL 70.¹ pantu ar otro daļu šādā redakcijā: *“Piespiedu ietekmēšanas līdzekļus var piemērot šādām juridiskajām personām:*

1) privāto tiesību juridiskajai personai – sabiedrība ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrība, Eiropas komercsabiedrība, individuālais uzņēmums, zemnieka vai zvejnieka saimniecība, kooperatīvā sabiedrība, Eiropas kooperatīvā sabiedrība, biedrība, nodibinājums, arodbiedrība, arodbiedrību apvienība, arodbiedrību patstāvīgā vienība, reliģiskā organizācija un reģistrā reģistrētas reliģiskās organizācijas iestāde, politiskā partija, politisko partiju apvienība;

2) personālsabiedrībai – pilnsabiedrība un komandītsabiedrība;

3) valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrībai – kapitālsabiedrība, kurā visas kapitāla daļas vai balsstiesīgās akcijas pieder valstij vai vienai pašvaldībai.”

4. KL nepieciešams skaidri definēt jēdzienus “juridiskās personas interesēs”, “juridiskās personas labā”, “nepienācīga pārraudzība”, “nepienācīga kontrole”, lai nodrošinātu vienotu to piemērošanas praksi un atvieglotu piemērotā pamata novērtēšanu.

- Papildināt KL 70.¹ pantu ar trešo daļu šādā redakcijā: *“Noziedzīgs nodarījums izdarīts juridiskās personas interesēs, ja tas ir vērsts uz juridiskās personas mērķu sasniegšanu, neatkarīgi no tā, vai juridiskā persona faktiski ir guvusi labumu no šīs rīcības.”*

- Papildināt KL 70.¹ pantu ar ceturto daļu šādā redakcijā: *“Noziedzīgs nodarījums izdarīts juridiskās personas labā, ja tā rezultātā juridiskā persona varēja vai faktiski guva tiešu vai netiešu labumu, priekšrocību.”*

- Papildināt KL 70.¹ pantu ar piekto daļu šādā redakcijā: *“Noziedzīgs nodarījums izdarīts juridiskās personas nepienācīgas pārraudzības rezultātā, ja juridiskās personas vadoša amatpersona nav nodrošinājusi atbilstošu uzraudzību pār tai padoto personu darbību vai uzdevumu izpildi, kā rezultātā pieļauta noziedzīga rīcība.”*

- Papildināt KL 70.¹ pantu ar sesto daļu šādā redakcijā: *“Noziedzīgs nodarījums izdarīts juridiskās personas nepienācīgas kontroles rezultātā, ja juridiskā persona nav izveidojusi vai nav nodrošinājusi atbilstošu iekšējās kontroles – atbilstības sistēmu, kas būtu novērsusi vai atklājusi noziedzīgu rīcību.”*

- Papildināt KL 70.¹ pantu ar septīto daļu šādā redakcijā: *“Ja konkrēta fiziskā persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, kriminālprocesā nav noskaidrota, bet pastāv pietiekami pierādījumi par juridiskās personas vārdā, interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā izdarītu noziedzīgu nodarījumu, tiesa var lemt par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu.”*

5. Ņemot vērā, ka Latvija nav implementējusi ANO 1999. gada konvencijas par cīņu pret terorisma finansēšanu 5. panta prasības, kas rada neatbilstību starptautiskajiem standartiem, jo šobrīd KL 12. pants neparedz autonomu juridiskās personas atbildību, bet gan tā ir saistāma ar juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas kontroles vai nepienācīgas pārraudzības rezultātā fiziskas personas izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, nepieciešams papildināt krimināltiesisko regulējumu ar normu, kas paredz, ka juridiskām personām var piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekļus arī par tās vārdā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, ko izdarījusi vienīgā juridiskās personas amatpersona.
- Papildināt KL 12. pantu ar otro daļu šādā redakcijā: *“Par noziedzīgu nodarījumu, ko izdarījusi privāto tiesību juridiskās personas, tai skaitā valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrības, kā arī personālsabiedrības, vadoša amatpersona juridiskās personas vārdā, juridiskajai personai piemērojami šajā likumā paredzētie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi neatkarīgi no tā, vai noziedzīgs nodarījums izdarīts juridiskās personas interesēs, labā, nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā.”*
 - Izteikt KL 70.¹ pantu pirmo daļu šādā redakcijā: *“Par šā likuma sevišķajā daļā paredzētu noziedzīgu nodarījumu privāto tiesību juridiskajai personai, tai skaitā valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrībai, kā arī personālsabiedrībai, tiesa vai likumā paredzētajos gadījumos prokurors var piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekli, ja nodarījumu juridiskās personas vārdā, šīs personas interesēs, labā vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā izdarījusi fiziskā persona, rīkodamās individuāli vai kā attiecīgās juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis: 1) balstoties uz tiesībām pārstāvēt juridisko personu vai darboties tās uzdevumā; 2) balstoties uz tiesībām pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā; 3) īstnodama kontroli juridiskās personas ietvaros.”*
6. Nepieciešams paplašināt KL 70.³ pantā paredzētā piespiedu ietekmēšanas līdzekļa – likvidācija – tvērumu, paredzot arī iespēju izbeigt juridiskās personas filiāles vai pārstāvniecības, vai struktūrvienības darbību, kā tas bija līdz 2013. gada 14. marta grozījumiem KL.
- Izteikt KL 70.³ panta pirmo daļu šādā redakcijā: *“Likvidācija ir juridiskās personas, tās filiāles, pārstāvniecības vai struktūrvienības darbības piespiedu izbeigšana.”*
 - Izteikt KL 70.³ panta otro daļu šādā redakcijā: *“Juridiskā persona ir likvidējama tikai tajos gadījumos, ja juridiskā persona ir īpaši izveidota noziedzīga nodarījuma izdarīšanai vai ja ir izdarīts smags vai sevišķi smags noziegums. Juridiskās personas filiāles, pārstāvniecības vai struktūrvienības darbība ir izbeidzama piespiedu kārtā, ja*

noziedzīgs nodarījums izdarīts tieši juridiskās personas filiāles, pārstāvniecības vai struktūrvienības interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā.”

7. Nepieciešams ieviest sprieduma publicēšanu kā atsevišķu piespiedu ietekmēšanas līdzekļa veidu, kas piemērojams juridiskajām personām. KL nepieciešams, tāpat kā Beļģijas Kriminālkodeksa 37.bis pantā, noteikt tiesai un prokuratūrai tiesības publicēt ziņas par juridiskajai personai piemēroto piespiedu ietekmēšanas līdzekli oficiālajā izdevumā (piemēram, “Latvijas Vēstnesis”), reģionālajos vai nozares izdevumos, elektroniskajās platformās. Šis mehānisms būtu īpaši efektīvs finanšu, ekonomisko, korupcijas, konkurences un vides noziegumu lietās.

- Papildināt KL 70.² panta pirmo daļu ar 5. punktu šādā redakcijā: *“Ziņu par tiesas nolēmuma vai prokurora priekšraksta par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu publicēšana.”*
- Izteikt KL 70.² panta otro daļu šādā redakcijā: *“Juridiskajai personai var piemērot vienu vai vairākus šā panta pirmajā daļā paredzētos piespiedu ietekmēšanas līdzekļus. Piemērojot likvidāciju, var piemērot tikai ziņu par tiesas nolēmumu publicēšanu.”*
- Izteikt KL 70.² panta ceturto daļu šādā redakcijā: *“Par šā likuma sevišķajā daļā paredzētu kriminālpārkāpumu, mazāk smagu noziegumu vai smagu noziegumu, par kuru paredzēts brīvības atņemšanas sods līdz pieciem gadiem, juridiskajai personai kā piespiedu ietekmēšanas līdzekli prokurors, sastādot priekšrakstu par piespiedu ietekmēšanas līdzekli, var noteikt naudas piedziņu, tiesību ierobežošanu un ziņu par prokurora priekšraksta par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu publicēšanu”*
- Izteikt KL 70.⁷ pantu šādā redakcijā: *“KL 70.⁷ pants. Ziņu par tiesas nolēmuma vai prokurora priekšraksta par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu publicēšana Ziņu par tiesas nolēmuma vai prokurora priekšraksta par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu publicēšana ir tiesas vai prokuratūras uzdots ziņu par juridiskai personai piemēroto piespiedu ietekmēšanas līdzekļu publicēšana vienā vai vairākos oficiālajos, reģionālajos, nozares izdevumos vai elektroniskajās platformās, ar kuru sabiedrība tiek informēta par piespiedu ietekmēšanas līdzekļiem un noziedzīgu nodarījumu, par kuru juridiskai personai piespiedu ietekmēšanas līdzeklis ticis piemērots.”*
- Papildināt KL 70.⁸ panta ceturto daļu ar 4. punktu, izsakot to šādā redakcijā: *“Ziņu par tiesas nolēmuma vai prokurora priekšraksta par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu publicēšana, pilnīgi saskaitot.”*

- Papildināt KL 70.⁸ panta piekto daļu ar 4. punktu, izsakot to šādā redakcijā: *“Ziņu par tiesas nolēmuma vai prokurora priekšraksta par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu publicēšana, pilnīgi saskaitot.”*
 - Izteikt KL 70.⁸ panta sesto daļu šādā redakcijā: *“Ja piemērota likvidācija, tad šā panta ceturtajā un piektajā daļā minētajos gadījumos naudas piedziņa, tiesību ierobežošana un mantas konfiskācija tiek ietverta likvidācijā.”*
8. Disertācija pamato nepieciešamību paplašināt juridisko personu atbildību arī uz publisko tiesību juridiskajām personām un valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrībām noteiktos gadījumos, proti, Latvijā nepieciešams paplašināt kriminālatbildības piemērošanas jomu uz publisko tiesību juridiskām personām un to struktūrvienībām, paredzot iespēju uzsākt procesu par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu arī pret valsts un pašvaldību iestādēm un to struktūrvienībām, nosakot, ka vienīgais piespiedu ietekmēšanas līdzeklis, kas piemērojams šādām juridiskām personām, ir ziņu par tiesas nolēmuma vai prokurora priekšraksta par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu publicēšana un procesa gaitā ir konstatējams, vai noziedzīgs nodarījums ir ticis izdarīts juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai nepienācīgas kontroles dēļ, tādā veidā neapdraudot šo iestāžu finansiālās spējas, vienlaikus nodrošinot sabiedrības informētību, procesu caurskatāmību un reputācijas risku.
- Papildināt KL 12. pantu ar trešo daļu šādā redakcijā: *“Publisko tiesību juridiskajām personām – valsts un pašvaldību iestādēm – piemērojams piespiedu ietekmēšanas līdzeklis par fiziskas personas izdarītu noziedzīgu nodarījumu juridiskās personas vārdā, interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles dēļ.”*
 - Papildināt KL 12. pantu ar ceturto daļu šādā redakcijā: *“Publisko tiesību juridiskajām personām – valsts un pašvaldību iestādēm – ar tiesas nolēmumu vai prokurora priekšrakstu par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu par tās vārdā, interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles dēļ izdarītu noziedzīgu nodarījumu piemērojams piespiedu ietekmēšanas līdzeklis – ziņu par tiesas nolēmuma vai prokurora priekšraksta par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu publicēšana. Publisko tiesību juridiskajām personām – valsts un pašvaldību iestādēm – nevar piemērot likvidāciju, mantas konfiskāciju, tiesību ierobežošānu un naudas piedziņu.”*
9. Uzņēmumu reorganizācija, likvidācija un uzņēmuma pāreja Latvijā rada reālu iespēju juridiskām personām izvairīties no krimināltiesiskām sekām, jo normatīvajā regulējumā nav pietiekami nostiprināts atbildības pēctecības princips, līdz ar to Latvijā ir jāizstrādā procedūras, kas paredz, ka kriminālprocesuālās sekas pāriet uz uzņēmuma tiesiskajiem pēctečiem reorganizācijas gadījumā, lai nodrošinātu soda neizbēgamību.

- Papildināt KL 12. pantu ar piekto daļu šādā redakcijā: *“Ja juridiskā persona ir pārņēmusi citas juridiskās personas aktīvus vai citus būtiskus saimnieciskās darbības elementus (uzņēmuma pāreja), piespiedu ietekmēšanas līdzekļus piemēro juridiskai personai, kas ir uzņēmuma pārņēmēja.”*
 - Papildināt KL 12. pantu ar sesto daļu šādā redakcijā: *“Uzņēmuma pārejas faktu vērtē, ņemot vērā aktīvu un citu saimnieciskās darbības elementu kopuma būtiskumu uzņēmuma turpmākās darbības nodrošināšanai, kā arī uzņēmuma pārejas ekonomisko būtību un apstākļus.”*
 - Papildināt KL 12. pantu ar septīto daļu šādā redakcijā: *“Gadījumos, kad konstatējama uzņēmuma pāreja, process par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu turpināms pret to juridisko personu, kas ir uzņēmuma pārņēmēja.”*
 - Papildināt KPL ar 441.⁹ pantu (*Uzņēmuma pāreja*) šādā redakcijā:

“(1) Uzņēmuma pāreja ir uzņēmuma vai tās daļas, tajā skaitā būtisku saimnieciskās darbības elementu nodošana citai juridiskai personai, kas ļauj pārņēmējam turpināt uzņēmuma saimniecisko darbību, pilnībā vai daļēji saglabājot uzņēmuma nodevēja identitāti.

(2) Procesa virzītājs procesa ietvaros vērtē, vai pastāv uzņēmumu pārejas pazīmes, un lemj par procesa uzsākšanu vai turpināšanu pret juridisko personu, kura pārņēmusi uzņēmumu.

(3) Uzņēmuma pārejas gadījumā kriminālprocesuālās sekas pāriet uz juridisko personu, kura pārņēmusi uzņēmumu.

(4) Juridiskā persona, kura pārņēmusi uzņēmumu, pārņem sākotnējās juridiskās personas procesuālo statusu, tiesības un pienākumus kriminālprocesā.”
 - Izslēgt no KPL 547.¹ panta otro daļu.
 - Papildināt KPL 547.¹ pantu ar ceturto daļu šādā redakcijā: *“Ja iztiesāšanas gaitā tiek konstatēts, ka ir notikusi uzņēmuma pāreja, tiesa, izvērtējot uzņēmuma pārejas apstākļus, lemj par procesa izbeigšanu pret likvidēto juridisko personu, pret kuru notiek process par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu un par procesa turpināšanu pret juridisko personu, kura pārņēmusi uzņēmumu.”*
10. Nepieciešams pilnveidot piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas kritērijus KL. Līdzīgi kā konkurences tiesībās, noteikt, ka naudas piedziņas apmērs tiek saistīts ar juridiskās personas neto apgrozījumu, lai nodrošinātu samērīgu un preventīvu efektu.
- Izteikt KL 70.⁶ panta 1.¹ daļu šādā redakcijā: *“Naudas piedziņa atbilstoši noziedzīga nodarījuma kaitīgumam un juridiskās personas mantiskajam stāvoklim nosakāma, saistot ar juridiskās personas neto apgrozījumu pēdējā noslēgtajā finanšu gadā:*

- 1) *par kriminālpārkāpumu – piecu līdz desmit tūkstošu Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, bet ne mazāk kā 3 % apmērā no juridiskās personas pēdējā noslēgtā finanšu gada neto apgrozījuma;*
 - 2) *par mazāk smagu noziegumu – desmit līdz piecdesmit tūkstošu Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, bet ne mazāk kā 5 % apmērā no juridiskās personas pēdējā noslēgtā finanšu gada neto apgrozījuma;*
 - 3) *par smagu noziegumu – divdesmit līdz septiņdesmit piecu tūkstošu Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, bet ne mazāk kā 10 % apmērā no juridiskās personas pēdējā noslēgtā finanšu gada neto apgrozījuma;*
 - 4) *par sevišķi smagu noziegumu – trīsdesmit līdz simt tūkstošu Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, bet ne mazāk kā 15 % apmērā no juridiskās personas pēdējā noslēgtā finanšu gada neto apgrozījuma.”*
11. Nepieciešams papildināt KPL 361. pantu ar īpašu mērķi – nodrošināt piespiedu ietekmēšanas līdzekļa izpildi uzņēmuma pārejas gadījumā, lai nodrošinātu iespēju piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekli uzņēmuma pārņēmējam.
- Izteikt KPL 361. panta otro daļu šādā redakcijā: *“Arestu mantai var uzlikt arī procesos par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajai personai, tajā skaitā gadījumos, kad notiek uzņēmuma pāreja, lai nodrošinātu piespiedu ietekmēšanas līdzekļu izpildi saistību pārņēmējam un par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanu, ja ir nepieciešams nodrošināt mantisko jautājumu risinājumu kriminālprocesā vai iespējamo likvidāciju, vai naudas piedziņu, vai mantas konfiskāciju.”*
12. Nepieciešams paplašināt procesuālo izdevumu piedziņu arī pret juridiskām personām, paredzot iespēju procesuālos izdevumus piedzīt arī no juridiskās personas, kurai piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis.
- Izteikt KPL 368. panta pirmo daļu šādā redakcijā: *“Procesuālos izdevumus ar tiesas nolēmumu piedzen no notiesātajiem un juridiskās personas, kurai piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis, izņemot šā panta trešajā, ceturtajā un sestajā daļā minētos gadījumus. Procesuālo izdevumu atlīdzināšanas pienākums gulstas arī uz nepilngadīga notiesātā vecākiem vai aizbildņiem.”*
13. KPL nepieciešams iekļaut skaidru norādi, ka procesa sadalīšana attiecināma arī uz juridiskām personām tiesvedības stadijā, ja tas nekaitē procesa mērķa sasniegšanai un krimināltiesisko attiecību savlaicīgai noregulēšanai.
- Izteikt KPL 476. panta pirmo daļu šādā redakcijā: *“Tiesa apsūdzētā vai cietušā interesēs kriminālprocesu, kurā apsūdzētas vairākas personas vai viena persona par vairākiem*

noziedzīgiem nodarījumiem, kā arī kurā noris process par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām, var sadalīt, ja sadalīšana nekaitē kriminālprocesa mērķa sasniegšanai.”

14. Nepieciešams papildināt KPL 83. pantu ar normu, kas paredz, ka aizstāvja piedalīšanās ir obligāta arī pirmstiesas procesā, ja juridiskā persona nav pilnvarojusi pārstāvi dalībai procesā. Paredzēt, ka aizstāvja piedalīšanās ir nepieciešama visos gadījumos, kad juridiskās personas pārstāvis nepiedalās procesā, neatkarīgi no tā, vai process ir izdalīts atsevišķā lietvedībā. Šāda kārtība pilnvērtīgi nodrošinātu juridiskās personas tiesības uz aizstāvību un atbilstu Satversmes 92. pantam.
 - Papildināt KPL 83. panta pirmo daļu ar 6. punktu šādā redakcijā: *“procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām, ja juridiskā persona nav pilnvarojusi pārstāvi dalībai procesā.”*
 - Izslēgt no KPL 83. panta trešās daļas sekojošus vārdus: *“kā arī tad, ja iztiesāšana notiek atsevišķā lietvedībā izdalītā procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu juridiskajai personai un iztiesāšanā nepiedalās juridiskās personas pārstāvis.”*
15. Nepieciešams izstrādāt metodisko materiālu izmeklētājiem un prokuroriem par procesu par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskām personām, kurā nepieciešams ietvert darbības algoritmu procesa norisē, fiziskās un juridiskās personas saistības konstatēšanas kritērijus, pieņēmumu izvirzīšanu un tās kritērijiem, pazīmēm, kas norāda uz uzņēmuma pāreju, rīcību, konstatējot uzņēmuma pāreju u. c.

Publikāciju un ziņojumu saraksts par promocijas darba tēmu

Publikācijas:

1. Jansons, M. 2022. Topicalities in coercive measures application process to legal entities in criminal proceedings in the Republic of Latvia, Riga, RSU, *Socrates* 2022, 3(24), 78–90, ERIH+, <https://doi.org/10.25143/socr.24.2022.3>
2. Jansons, M. 2023. Proving the involvement of legal entities – credit institutions – in ‘stand-alone’ money-laundering cases, Riga, RSU, *Socrates* 2023, 1–27 (December 2023), 27–36, ERIH+, <https://doi.org/10.25143/socr.27.2023.3.27-36>
3. Jansons, M. 2024. Involvement of legal entities in committing criminal offences influencing factors, Riga, RSU, *Socrates* 2024, 1–29 (September 2024), 16–21, ERIH+, <https://doi.org/10.25143/socr.29.2024.2.16-21>

Ziņojumi:

1. Jansons, M. 2022. Aktualitātes piespiedu ietekmēšanas līdzekļu juridiskajām personām piemērošanas procesā. Rīgas Stradiņa universitātes starptautiskā zinātniski praktiskā konference “Tiesiskās sistēmas aktuālās problēmas Satversmes simtgades kontekstā”, 21.04.2022.
2. Jansons, M. 2022. Jurisprudence on criminal liability of legal persons in Latvia. Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras, Lietuvas Republikas Ģenerālprokuratūras, kā arī Igaunijas Republikas Ģenerālprokuratūras kopīgi īstenotā Eiropas Komisijas līdzfinansēta projekta starptautiskā zinātniski praktiskā konference “Sadarbības stiprināšana finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanā Baltijas valstu tieslietu darbiniekiem – BALTICS”, 17.05.2022.

Literatūras un avotu saraksts

1. 1999. gada 9. decembra Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencija par cīņu pret terorisma finansēšanu. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1419> [sk. 01.10.2025.]
2. Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu ekspertu komitejas (MONEYVAL) Latvijas 5. kārtas novērtēšanas 2018. gada 23. augusta ziņojums. Pieejams: https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Moneyval%20zi%C5%86ojumi/MONEYVAL20188_5th-Round_MER-Latvia_LV.pdf [sk. 22.10.2024.]
3. *EUROPOL ES bīstamāko noziedzīgo tīklu atklāšana – Kopsavilkums*. 2025. Pieejams: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA%202025%20-%20Kopsavilkums%20.pdf> [sk. 01.10.2025.]
4. Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Īpaši pilnvarotu prokuroru nodaļas prokurora Mārtiņa Jansona 2025. gada 13. jūnija ziņojums par MONEYVAL Latvijas 6. kārtas novērtēšanas procesu (nepublicēts materiāls).
5. Jansons, M. 2022. Topicalities in coercive measures application process to legal entities in criminal proceedings in the Republic of Latvia [Aktualitātes piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanas procesā juridiskām personām kriminālprocesā Latvijas Republikā]. Rīga: RSU, *Socrates*, Nr. 3 (24). Pieejams: <https://doi.org/10.25143/socr.24.2022.3> [sk. 20.08.2025.]
6. Jansons, M. 2023. Proving the involvement of legal entities – credit institutions – in ‘stand-alone’ money-laundering cases [Juridisko personu – kredītiestāžu – iesaistes pierādīšana autonomās naudas atmazgāšanas lietās]. Rīga: RSU, *Socrates*, Issue 1–27. Pieejams: <https://doi.org/10.25143/socr.27.2023.3.27-36> [sk.20.08.2025.]
7. OECD. 10.10.2019. Implementing the OECD anti-bribery convention. Phase 3 report: Latvia [Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupas Latvijas 3. fāzes novērtēšanas ziņojums par Latvijas normatīvo aktu atbilstību OECD 1997. gada 21. novembra Konvencijai par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos un ar to saistīto rekomendāciju prasībām, kā arī par noteikto prasību izpildi attiecībā uz ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos, izmeklēšanas, prokuratūras un tiesas iestāžu spējas izmeklēt un iztiesāt šādus noziedzīgos nodarījumus, par amatpersonu un sabiedrības informētības līmeni par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas negatīvajām sekām un par paveikto noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā un apkarošanā]. Pieejams: https://www.oecd.org/en/publications/implementing-the-oecd-anti-bribery-convention-phase-3-report-latvia_1c922a23-en.html [sk. 02.08.2024.]